

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

**KOMPYUTER ILMLARI VA
MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI**
XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI
1-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**
mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
1-QISM

JIZZAX-2025

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 355-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezlari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezlilarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. FAO. World Food Summit: Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Rome, 13–17 November 1996. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1996.
2. Шагайда Н.И., Узун В.Я. Продовольственная безопасность в России: мониторинг, тенденции и угрозы. – М.: РАНХ и ГС при Президенте РФ, 2014. – С.8.
3. O'zbekiston Respublikasining Prezidentining 2025 yil 3 fevraldagi "Oziq-ovqat xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni. Lex.uz.

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINI OSHIRISHDA MUHIM OMILLARNI BAHOLASH

i.f.f.d., (PhD) dots. Saloxitdinov Sherzod Farxodovich

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

sherzod.saloxitdinov@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur ishda oliy ta'lim muassasalarida ta'lim xizmatlari sifatini oshirishda muhim omillarni baholash masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta'lim sifatiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy determinantlar – pedagogik kadrlar salohiyati, o'quv jarayonini modernizatsiya qilish, moddiy-texnik baza va infratuzilma, raqamli texnologiyalarni joriy etish, talabalar ehtiyojlari va mehnat bozori talablari bilan uyg'unlik, boshqaruv va monitoring mexanizmlarining samaradorligi hamda xalqaro akkreditatsiya va reyting tizimlarining ahamiyati o'rganiladi. Shuningdek, xalqaro tajriba va milliy rivojlanish strategiyalaridan foydalanib, ta'lim xizmatlari sifatini baholashning amaliy usullari, indikatorlari va mezonlari ishlab chiqilgan. Natijalar oliy ta'lim tizimida sifatni oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish va barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan ilmiy taklif va tavsiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim xizmatlari sifati, sifatni baholash omillari, pedagogik salohiyat, raqamli texnologiyalar, o'quv jarayonini modernizatsiya qilish, moddiy-texnik baza, talabalar ehtiyojlari, mehnat bozori talablari, boshqaruv mexanizmlari, monitoring tizimi, xalqaro akkreditatsiya.

Jahonda ta'lim xizmatlarining qamrov ko'lami hamda sifat jihatidan o'zgarishi «inson omili»dan foydalanishda yangi bosqichga o'tishni namoyon etib, bu ko'plab mamlakatlar iqtisodiyotining rivojlanishida asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda. Jamiyat hayotini yangilovchi ilmiy-texnologik taraqqiyotning jadal o'sishi ta'lim xizmatlarining individuallashuvi, tor sohalar bo'yicha ixtisoslashuvi hamda ko'rsatilayotgan ta'lim xizmatlari sifatining buyurtmachilar talabi asosida ortib borishi mazkur o'zgarishlar bilan bog'liq holda yuz bermoqda.

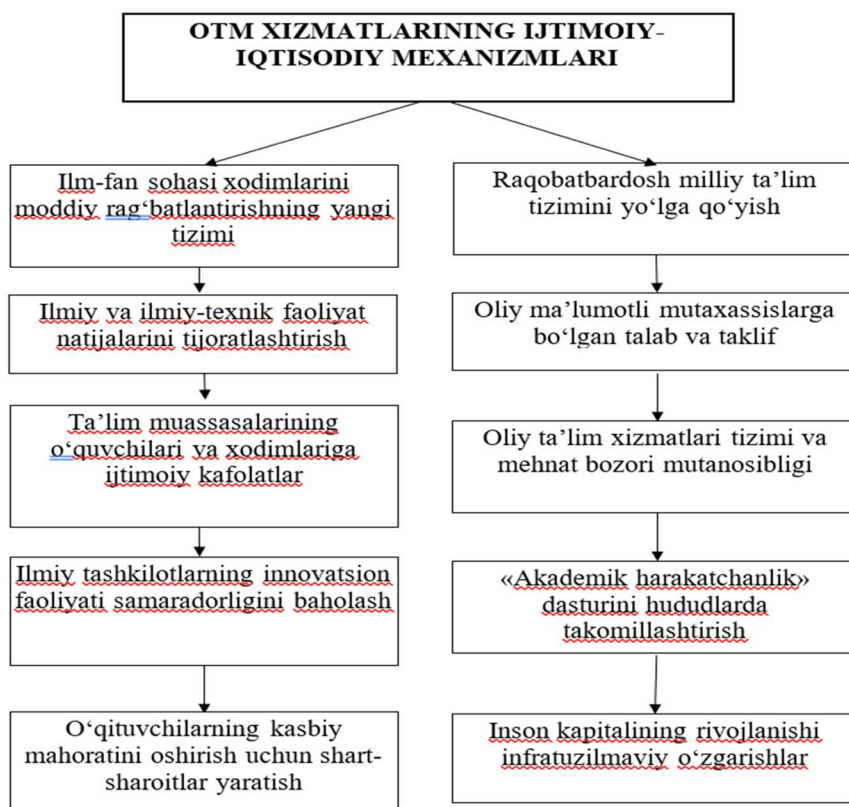
Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, "2020 yilda jahon yalpi ichki mahsulotining 19 foiziga teng miqdordagi mablag' ta'limning barcha bosqichlarini moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan"[1].

Bundan ko‘rinadiki, ta’lim xizmatlari sifati va samaradorligini oshirishda mehnat bozori va kadrlar tayyorlash tizimining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

So‘nggi davrda jahon mamlakatlarida hududlar iqtisodiyoti o‘rtasidagi nomutanosibliklar kuchayib bormoqda. Ilg‘or mamlakatlarda aholi jon boshiga to‘g‘ri keluvchi real yalpi hududiy mahsulot hajmi bo‘yicha rivojlanish darajasi jihatidan eng yuqori va eng past 10 foizlikka kiruvchi hududlar o‘rtasidagi o‘rtacha tafovut ortib borib, oxirgi o‘n yillikda 1,7 martani, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa ushbu tafovut aytilgan davrda 3,2 martani tashkil etgan. Ba‘zan iqtisodiy salohiyat bo‘yicha mamlakatlar ichidagi hududlar o‘rtasidagi farq mamlakatlar o‘rtasidagi farqdan katta bo‘lmoqda.

Ta’lim siyosatida mehnat bozori alohida sub’ekt sifatida uning vujudga kelishi, xodimlar va mutaxassislarning katta qismida o‘z muaxassisligini o‘zgartirish yoki malakasini oshirish ehtiyojlari yuzaga kelishi uzluksiz ta’lim tizimiga o‘tish uchun real shart-sharoit yaratmoqda.

Hududiy mehnat bozori infratuzilmasi tarkibida kasbga yo‘naltirish va kasbga tayyorlash tizimi quyidagilardan iborat: ishga joylashtirishga ko‘maklashish davlat va nodavlat kasbiy maslahat bo‘limlari; ish bilan bandlik xizmatining ta’lim muassasalari; mustaqil o‘quv markazlari, korxonalar tarkibidagi o‘quv markazlari; o‘quv yurtlari. XMTning 1949 yildagi “Kasbga yo‘naltirish to‘g‘risidagi” 87-sonli Tavsiyasida kasbga yo‘naltirishning mohiyati yoritilgan, uni joriy etish sohasi, turli kategoriyadagi aholi uchun o‘tkazish usullari, mazkur jarayonni boshqarish tamoyillari hamda uni amalga oshirish uchun personalni tayyorlash uslublari aniqlangan.

1-rasm. Oliy ta’lim xizmatlari sifatiga ta’sir ko‘rsatuvchi ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlar

Oliy ta'lim xizmatlari sifati raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda ish beruvchilar, ishga yollanuvchilarning ham moddiy ham o'zaro manfaatdorliklariga bog'liq bo'lib, uni quyidagi ko'rinishda ifodalaymiz (1-rasm).

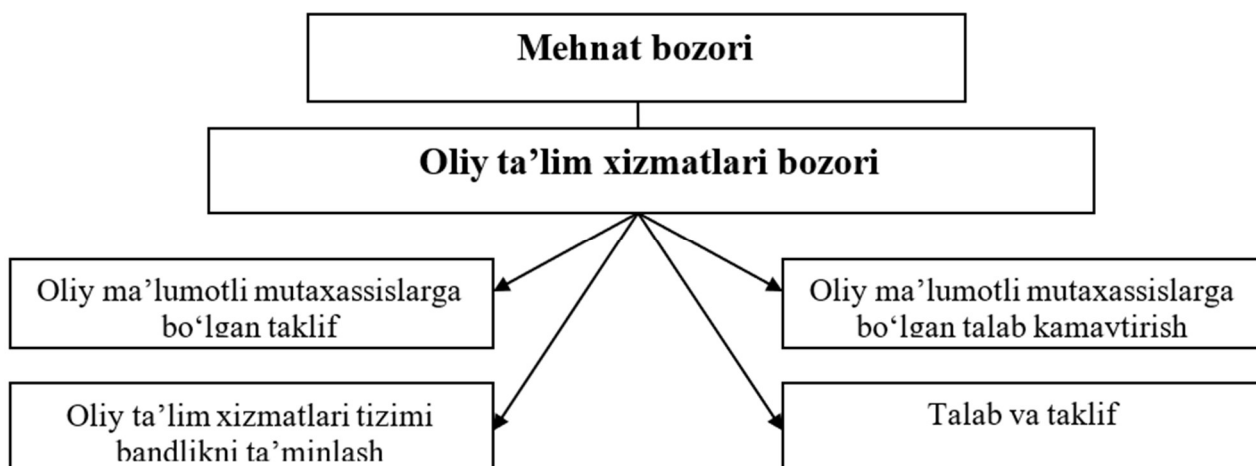
Oliy ta'lim xizmatlari sifati ta'sir ko'rsatuvchi ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini iqtisodiy taraqqiyot istiqbollarini va jamiyat ehtiyojiga mosligini ta'minlaydi, hamda sohani amaliyotga moslashtiradi va investitsion jozibadorligini oshiradi.

Tadqiqot ishida oliy ta'lim muassasasi sifat ko'rsatkichlarining xalqaro standartlar talablariga muvofiqlik darajasini baholash yondashuvi zamonaviy o'qitishni xalqaro talablarga moslashtirishga ko'ra tashkil qilish va talabalar bilimi sifatini samarali milliy ta'lim tizim mexanizmiga ko'ra baholashni hisobga olgan holda takomillashtirilgan.

Oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlanishi va mehnat bozori bilan o'zaro bog'liqligi nafaqat u oliy ta'limga ega bo'lgan mutaxassislarga to'lanadigan ish xaqiga balki ishlab chiqarish korxonalarida yaratilgan ishlab chiqarish infratuzilmalariga, ularni kelajakda mansab darajalarida rivojlanishi kafolatlanishiga hamda mehnat qilish uchun zarur muhit sharoitlarni borligiga bog'liq.

Sh.Sh.Zoxidovanning fikricha "ta'lim xizmatlari va mehnat bozorlari aloqalari tizimining ajralmas qismlari hisoblanadi"[2] deb ta'kidlaydi. Mehnat bozori bilan oliy ta'lim xizmatlari bozorlari o'rtasidagi munosabat oliy ta'lim bozori talablarini e'tiborga olgan oliy ta'lim xizmatlari tizimi tomonidan tayyorlangan oliy malakali mutaxassislarga bo'lgan jami taklifga bog'liq. Oliy ta'lim xizmatlari tizimida tayyorlangan oliy malakali mutaxassislarning va iqtisodiy faollikda band bo'lgan oliy malakali mutaxassislarning oliy ta'lim bozorida jami taklifni ifodalasa jami talab oliy malakali mutaxassislarga bo'lgan talab ifoda etadi. Bu quyidagi 2-rasmda ko'rinishi mumkin.

Bozor mexanizmi harakati ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan ishchi va oliy malakali mutaxassislarni ta'lim xizmatlari tizimi asosida tayyorlab berish, mavjud ortiqcha bo'lgan oliy ma'lumotli mutaxassislarni ish joylari bilan ta'minlash vazifalarini amalga oshiradi. Bozor mexanizmini yana bir yo'nalishi mehnat bozorida ishchi kuchiga oliy ma'lumotli mutaxassislarga bo'lgan talab va taklif kon'yunkturasini tashkil topishidir.

2-rasm. Umumlashgan mehnat va oliy ta'lim xizmatlari bozoridagi talab va taklif [3]

Mehnat bozorini rivojlantirish ta'lim tizimidagi mehnat bozori va uni boshqarish darajasiga bog'liq bo'lib, quyida keltiriladigan omillar bu jarayonga ta'sir ko'rsatadi:

- bilimning asosiy kapital maqomini olganligi;
- ta'lim sohasida davlat rolining o'zgarganligi;
- axborot texnologiyalarining rivojlanganligi.

Bozor sharoiti mehnat resurslarini boshqarish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratish oqibatida ulardan samarali foydalanish mumkin. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnat va oliy ta'lim bozorini boshqarish tashkiliy iqtisodiy mexanizmga asoslangan bo'lib, ularning moddiy manfaatdorligidan kelib chiqqan holda mehnat munosabatlari shakllanadi.

Mehnat bozorida ish beruvchi tadbirkorning iqtisodiy manfaati ishga yollanuvchi yollanma ishchi kuchining iqtisodiy manfaatdorligi ishlab chiqaruvchi ya'ni ish beruvchi sub'ekt manfaatdorligida farq qiladi. Demak, mulk egalari bo'lib hisoblanadigan davlat va nodavlat mulkchiligi asosida tashkil topgan ishlab chiqarishni borqaror rivojlanishi ularda band bo'lgan mehnat qiluvchi sub'ektlarning shaxsiy manfaatdorligini ijtimoiy manfaatdorlik bilan bog'liq ravishda olib borish muammosi bozor iqtisodiyotining eng dolzarb muammosi hisoblanadi.

OTM bitiruvchilari raqobatbardoshligini integral baholash mezonlari va ko'rsatkichlar tizimi to'laqonli bilimlar to'plamini yaratishda yordam beradigan va ko'plab o'zaro aloqador jihatlarni ichiga olgan asosiy sifatlarni aniqlashtirishga xizmat qildi[4]. Baholash uslubi kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi, shuningdek, oraliq bosqichda baholash orqali talabalarda zarur malaka va ko'nikmalarni hosil qilish mumkinligini isbotladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://diatatopics.worldbank.org>
2. Zaxidova Sh.Sh. Oliy ta'lim xizmatlari bozorining amal qilish mexanizmi samaradorligini oshirish (O'zbekiston materiallari asosida). i.f.n. ilm. dar. ol. uch. taqd. et. diss. avtoref. – Toshkent, 2012. - B. 27 b
3. Saloxitdinov SH.F. “Oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimining rivojlanishi” i.f.f.d. (PhD)., ilm. dar. ol. uch. taqd. et. diss. avtoref. – Nukus, 2024. - B. 27 b.
4. Annakulov K. Mehnat bozorida oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari raqobatbardoshligini oshirish. I.f.b.f.d (PhD) ilm. dar. ol. uch. taqd. et. diss. avtoref. Toshkent. 2023. 28 B.